

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

เมื่อประเทศต้องเผชิญกับวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับด้านการเงินและการลงทุน จากจุดเริ่มต้นของปัญหาดังกล่าว ทำให้รัฐบาลไทยจึงเริ่มที่จะคิดหาวิธีในการหารธุรกิจที่มีต้นทุนในการผลิตต่ำ แต่ให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่าและยั่งยืน อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงเป็นสิ่งที่ถูกเลือก เนื่องจากในประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวอยู่มากมายและมีอยู่ในทุกภาคของประเทศ ทำให้การส่งเสริมเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวจึงถูกมองว่าน่าจะเป็นตัวเลือกที่ดีที่สุดและสามารถพัฒนาเป็นเศรษฐกิจหลักในการมาช่วยกู้วิกฤตเศรษฐกิจของประเทศได้ (เสกสรร ประเสริฐกุล, 2543 อ้างอิงใน อิศรภักดี รินโรตง และคณะ, 2552, หน้า 1)

การท่องเที่ยว (Tourism) เป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ อีกทั้งยังมีแนวโน้มจะทวีความสำคัญมากขึ้นในอนาคต ทั้งนี้ เพราะการท่องเที่ยวระหว่างประเทศสามารถนำรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศเข้ามาช่วยแก้ไขสภาวะการขาดดุลชำระหนี้เงินของประเทศที่สืบเนื่องมาจากการขาดดุลการค้า ส่วนการท่องเที่ยวภายในประเทศก็ช่วยกระตุ้นให้เกิดการลงทุนผลิตสินค้าและบริการต่างๆ อันเป็นการช่วยสร้างงานและกระจายรายได้ไปสู่ทุกระดับอาชีพ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548, หน้า 1)

โดยมีการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ.2522 ที่ขึ้นตรงต่อสำนักนายกรัฐมนตรี ทำหน้าที่ดำเนินนโยบายและส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศไทย ทำให้เริ่มมีการวางแผนการท่องเที่ยวของประเทศไทยให้กลายเป็นอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่เจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยได้เริ่มมีการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวครั้งแรกในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 - 2525) แต่การพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทยตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 - 7 นั้น เรามุ่งพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่เป้าหมายแห่งความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ โดยมุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยให้มากที่สุด ภายใต้เหตุผลที่ว่า จะนำประชาชนในชาติให้กินดีอยู่ดี และได้ประสบความสำเร็จอย่างงามในการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เพราะตั้งแต่ปี พ.ศ.2525 เป็นต้นมา รายได้จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทำรายได้เป็นอันดับหนึ่งของประเทศและในปี พ.ศ.2545 รายได้จากการท่องเที่ยวของประเทศไทยเป็นอันดับสองรองจากรายได้การส่งออกคอมพิวเตอร์

และอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติเป็นเงิน 323,484 ล้านบาท จากจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติทั้งหมด 10.8 ล้านคน และเมื่อรวมรายได้จากนักท่องเที่ยวชาวไทยอีก 235,337 ล้านบาท ก็จะมีรายได้จากการท่องเที่ยวรวมทั้งสิ้น 558,821 ล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 11 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ ต่อมาการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยจึงมุ่งการพัฒนาสู่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมากขึ้น ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 และ 9 (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548, หน้า 22-23)

ประเทศไทย ได้มีการสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง โดยได้มีการจัดตั้งกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ตามการปฏิรูประบบราชการ ซึ่งอาศัยกฎหมาย พ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2545 และพ.ร.บ. ปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ.2545 เกี่ยวกับการโอนกิจการบริหารและอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการแก้ไขบทบัญญัติให้สอดคล้องกับการโอนอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการ ทำให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ต้องโอนภาระงานด้านพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ด้านพัฒนาบริการท่องเที่ยว และ ด้านทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวไปให้กับกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ซึ่งนับแต่ปี พ.ศ.2546 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้ปรับแผนวิสาหกิจเพื่อให้สอดคล้องกับการก่อตั้งกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยปรับบทบาทมาเป็นองค์กรที่มุ่งเน้นหน้าที่ด้านการบริการจัดการการตลาดการท่องเที่ยวของประเทศไทยเป็นหลัก (บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ, 2545)

ทั้งนี้จากการขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่นับวันจะเจริญเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประเทศไทยจึงแสดงทิศทางการดำเนินงานในปี พ.ศ.2546 ให้เป็นปีแห่งการปฏิรูปการท่องเที่ยว มุ่งสู่การเป็นเมืองหลวงทางการท่องเที่ยวแห่งเอเชีย (Tourism Capital of Asia) โดยใช้กลยุทธ์การพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของสินค้าและบริการ การพัฒนาบุคลากร เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และสร้างรายได้ทางการท่องเที่ยว ให้แก่ประเทศในอัตราที่สูงขึ้นทุกปี (ฉลองศรี พิมลสมพงศ์, 2551, หน้า 1)

เนื่องด้วยในกระแสปัจจุบันการท่องเที่ยวมีรูปแบบที่หลากหลายและน่าสนใจมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อตอบสนองและสร้างทางเลือกใหม่ๆ ให้กับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ การท่องเที่ยวชุมชนจึงถือเป็นการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจ โดยนักท่องเที่ยวได้หันเหความสนใจจากการท่องเที่ยวต่างประเทศมาเที่ยวภายในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับนโยบายของรัฐบาลซึ่งได้ให้ความสำคัญของการท่องเที่ยว (กรวรรณ สังขกร, 2552, หน้า 38)

โดยกำหนดให้การท่องเที่ยวเป็นกลไกหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม จึงได้มีการรณรงค์ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวภายในประเทศ เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจและเน้นให้เกิดอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแบบเข้มแข็งและยั่งยืน โดยมุ่งเน้นให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว เพื่อก่อให้เกิดการกระจายรายได้ให้กับชุมชนสามารถนำไปสู่สภาพเศรษฐกิจที่ดีขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกในการดูแลทรัพยากรภายในชุมชนของตนเอง และพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนให้มีความหลากหลายมากขึ้น เพื่อเป็นจุดเด่นในการดึงดูดนักท่องเที่ยว

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน หรือ Community Based Tourism (CBT) นั้นเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างจากการท่องเที่ยวโดยทั่วไป โดยเป็นเรื่องของการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนท้องถิ่นและผู้มาเยือน รูปแบบการท่องเที่ยวจะเน้นที่ความสอดคล้องของบริบทด้านพื้นที่ และความพร้อมของชุมชนเป็นหลัก การจัดการท่องเที่ยวจึงต้องให้ความสำคัญกับองค์ประกอบต่างๆ ของชุมชน ประกอบด้วย ผู้คน สภาพแวดล้อม ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนที่มีอยู่แต่เดิมและสร้างแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ขึ้นมา ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ซึ่งการท่องเที่ยวชุมชนอาจมีชื่อเรียกแตกต่างกันไป โดยขึ้นอยู่กับรูปแบบลักษณะ และจุดเด่นด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ การท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวแบบพักกับชาวบ้าน หรือโฮมสเตย์ (กรวรรณ สังขกร, 2552, หน้า 42 - 43) ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปใช้ชีวิตร่วมกับชาวบ้าน เพื่อศึกษาเรียนรู้ถึงวิถีชีวิตของชาวบ้านและชุมชน

จากการที่กระแสความนิยมในการเดินทางท่องเที่ยวของผู้คนในปัจจุบันได้เปลี่ยนไป นักท่องเที่ยวเริ่มหันมาให้ความสนใจในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งเป็นความสนใจที่เกิดขึ้นพร้อมกับความรู้สึกที่ต้องการช่วยกันรักษาสีเขียวและสิ่งแวดล้อม และต้องการที่จะสัมผัสกับธรรมชาติมากขึ้น จึงทำให้เกิดการท่องเที่ยวที่เฉพาะเจาะจงหลายรูปแบบที่เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนับว่าเป็นการท่องเที่ยวที่เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวในชุมชนและการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เพราะการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism) คือการท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมการเกษตรเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวหลัก ที่สามารถดึงดูดความสนใจแก่นักท่องเที่ยว โดยมีการจัดระบบการให้บริการไว้รองรับนักท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐาน และเป็นการสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร รวมถึงมี

การวางแผนป้องกันและวางแนวทางแก้ไขปัญหาลักษณะที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ อีกทั้งเป็นการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาลักษณะการดำรงชีวิตของเกษตรชนบทรรมนิยมประเพณีต่างๆ ได้สัมผัสกับวิถีธรรมชาติ เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ความรู้ความเพลิดเพลิน การพักผ่อนหย่อนใจ และเป็นการช่วยอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่นนั้นอีกด้วย (จุฑาทิพย์ เจริญลาก และคณะ, 2550, หน้า 368 - 370)

โดยรัฐบาลได้มีนโยบายที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อสนับสนุนการกระจายโอกาสและสร้างรายได้เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน จากปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจในสภาพความเป็นจริง ชุมชนในหลายพื้นที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนมากระยะหนึ่ง จนกระทั่งปี พ.ศ.2544 รัฐบาลได้ประกาศให้เป็นปีแห่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทำให้การท่องเที่ยวชุมชนกระจายตัวมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550, หน้า 57) ส่งผลให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก และจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนส่งเสริมให้ได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพและเหมาะสมกับสถานะของประเทศจึงได้มี พระราชบัญญัติ และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ดังต่อไปนี้

นโยบายด้านการท่องเที่ยวช่วงปี พ.ศ.2540 - 2546 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้กำหนดนโยบายไว้เป็นกรอบการดำเนินงาน โดยคณะกรรมการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยแล้ว ว่าให้มีการส่งเสริมการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรการท่องเที่ยวควบคู่กับสิ่งแวดล้อมโดยคำนึงถึงคุณภาพของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เพื่อให้สามารถรองรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยวในระยะยาวและคงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์และมรดกของชาติสืบไป (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2542, หน้า 89)

พระราชบัญญัตินโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ.2551 โดยการผลักดันของนายวีระศักดิ์ โควสุรัตน์ อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เสนอพระราชบัญญัตินโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ.2551 และได้ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2551 ซึ่งพระราชบัญญัตินี้จะเป็นกลไกสำคัญในการกำหนดนโยบาย และการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของประเทศให้เป็นไปอย่างมีระบบสอดคล้องและเชื่อมโยงกัน ทั้งในระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับท้องถิ่น เพื่อให้การบริหารและพัฒนาการท่องเที่ยวมีเอกภาพ และมีความต่อเนื่องตลอดจนเพื่อให้มีระบบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างถูกต้องและเหมาะสม (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2551)

นโยบายรัฐบาลของอดีตนายกรัฐมนตรี นายสมัคร สุนทรเวช ได้แถลงนโยบายด้านการท่องเที่ยวต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2551 โดยระบุว่า จะฟื้นความเชื่อมั่นด้านการลงทุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศไทย โดยประกาศให้ปี 2551 - 2552 เป็น “ปีแห่งการลงทุน” และ “ปีแห่งการท่องเที่ยวไทย” เร่งสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว โดยฟื้นฟูพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน และสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ในเชิงกลุ่มพื้นที่ที่มีศักยภาพสามารถเชื่อมโยงธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชน ควบคู่กับการส่งเสริมตลาดนักท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ (สำนักบริการข้อมูลและสารสนเทศ, 2552)

นโยบายรัฐบาลของอดีตนายกรัฐมนตรี นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ได้แถลงต่อรัฐสภาในวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ.2551 ดังนี้คือ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทั้งของรัฐและเอกชน โดยรักษาและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเดิมที่มีอยู่แล้ว ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของชุมชน รวมทั้งจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษด้านการท่องเที่ยว และกำหนดจุดขายของแหล่งท่องเที่ยวของแต่ละภาคและกลุ่มจังหวัดให้มีความเหมาะสมเกื้อกูลซึ่งกันและกัน (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2551, หน้า 22)

สำหรับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทยในช่วงตลอดทศวรรษที่ผ่านมาถือว่าเป็นพลังขับเคลื่อนที่มีบทบาทชัดเจน เป็นส่วนกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนชาวไทย แต่ในสถานการณ์ปัจจุบันพบว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโลกมีการแข่งขันสูง โดยเฉพาะการแข่งขันด้านคุณภาพการบริหารจัดการและเป็นการบริหารจัดการอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ดังนั้นหากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนเชิงเศรษฐกิจแล้ว ย่อมมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องส่งเสริมการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพในด้านต่างๆ อย่างเป็นมาตรฐานสากล

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ในฐานะหน่วยงานหลักของประเทศไทยที่มีหน้าที่ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศไทยได้เห็นความสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อไปนำสู่ความเป็นมาตรฐานสากล และการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันจึงได้จัดทำโครงการประกวดรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย (Thailand Tourism Awards) ตั้งแต่ปี พ.ศ.2539 เป็นประจำอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน โดยจัดเป็นประจำปีทุก 2 ปี สำหรับในปี พ.ศ.2553 นี้เป็นการจัดประกวดเป็นครั้งที่ 8 ซึ่งถือว่าผลงานจากโครงการฯ เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างสรรค์และส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยที่จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งเป็นมาตรการเชิงบวกที่ช่วยส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในเชิงคุณภาพเทียบได้กับรางวัลนานาชาติ และได้กลายเป็นเครื่องหมายรับประกันคุณภาพสินค้าทางการท่องเที่ยว (Tourism Accreditation)

ที่สร้างความน่าเชื่อถือและได้รับการยอมรับจาก นักท่องเที่ยวทั้งในประเทศ และต่างประเทศ และประการสำคัญจะส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยให้ยั่งยืน โดยวัตถุประสงค์สำคัญของการจัดประกวดโครงการฯ ดังกล่าว เพื่อส่งเสริมผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทยให้เกิดจิตสำนึกในการบริหารจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ และสร้างการยอมรับของรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยในระดับนานาชาติ รวมทั้งแสดงเจตนารมณ์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ในการส่งเสริมศักยภาพการแข่งขันทางการตลาดให้กับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทยที่เน้นการดำเนินธุรกิจอยู่บนพื้นฐานการจัดการที่ยั่งยืน ความตระหนักในการรักษาคุณภาพสินค้าและบริการ โดยประเภทรางวัล แบ่งออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ (1) รางวัลประเภทแหล่งท่องเที่ยว (2) รางวัลประเภทที่พักนักท่องเที่ยว (3) รางวัลประเภทรายการนำเที่ยว (4) รางวัลประเภทองค์กรสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยว (5) รางวัลประเภทการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ สำหรับเกณฑ์การตัดสินรางวัลประเภทต่างๆ ในการประกวดโครงการฯ นั้น มีกรอบแนวคิดหลักเกณฑ์การตัดสินรางวัลตามมาตรฐานสากล มุ่งเน้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนใน 4 มิติ (การเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณีวิถีชีวิต การมีส่วนร่วมของชุมชน ความรับผิดชอบต่อสังคม) ขององค์กรสหประชาชาติ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดการสร้างเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ และมีความพร้อมด้านส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยว โดยมีผู้ส่งผลงานส่งเข้าประกวดชิงรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย ครั้งที่ 8 ประจำปี 2553 รวมกว่า 300 ผลงาน ซึ่ง “สาขาแหล่งท่องเที่ยว” มีผู้เสนอชิงรางวัลมากที่สุดถึง 117 ผลงาน (หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ, 2553, หน้า 4) และจากผลการตัดสินมีผู้ประกอบการจากทั่วทุกภูมิภาคที่ผ่านการพิจารณาให้ได้รับรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยในปีนี้ รวมทั้งสิ้น 112 รางวัล จำแนกเป็น รางวัลยอดเยี่ยม 32 รางวัล และรางวัลดีเด่น 80 รางวัล (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2553) สำหรับสิทธิประโยชน์ของผลงานที่ได้รับรางวัลการประกวดรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย ครั้งที่ 8 ประจำปี 2553 นั้น จะได้รับการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์รวมถึงการส่งเสริมการขายในช่องทางของ ททท. ตลอดระยะเวลา 1 ปี หลังจากประกาศผลการประกวดรางวัลฯ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2552)

โดยในสาขาแหล่งท่องเที่ยวในหมวดชุมชน ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมเพียงแห่งเดียวคือ ที่ชุมชนบ้านบางพลับ หมู่ที่ 4 จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งเป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรอนุรักษ์ โดยชาวบ้านในชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน มีการจัดระบบองค์ความรู้ วิถีชีวิต และวัฒนธรรมที่นำเสนอนักท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ มีกิจกรรมที่สอดคล้องกับแหล่งท่องเที่ยว อาทิ ตักบาตรขนมครก การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร

อาทิ ผลไม้กลับชาติ ชุมชนให้ความสำคัญกับ สิ่งแวดล้อม การปลูกผักโดยใช้ปุ๋ยชีวภาพ ผลิตปุ๋ยน้ำ น้ำส้มควันไม้ ผลไม้ดูดีกลืน มีการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวทั้งสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวก รวมถึงมีการรวมกลุ่มโฮมสเตย์ที่เข้มแข็งอีกด้วย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2553)

สำหรับการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเรื่อง การนำนโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไปสู่การปฏิบัติ กรณีศึกษา แหล่งท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านบางพลับ หมู่ที่ 4 ตำบลบางพรหม อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นการศึกษาวิจัยที่มีการดำเนินการ 2 ขั้นตอนที่มีลักษณะแตกต่างจากงานวิจัยทั่วไป คือ ในขั้นตอนแรกมีการทำการศึกษาเบื้องต้น (Pre - study) เพื่อให้เห็นถึงข้อมูลในเบื้องต้นเกี่ยวกับประวัติและการนำการท่องเที่ยวเข้ามาสู่ชุมชน จากนั้น จึงนำไปสู่การกำหนดรายละเอียดวิธีวิจัยในขั้นตอนที่ 2 คือ การศึกษาในประเด็นที่ตั้งเป็นวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย เพื่อให้ให้เห็นถึงผลการวิจัยที่เด่นชัด

โดยชุมชนบ้านบางพลับเป็นชุมชนที่ได้มีการจัดการท่องเที่ยวมาอยู่ก่อนแล้ว ตั้งแต่ปี พ.ศ.2544 ซึ่งชาวบ้านเป็นผู้บริหารจัดการกันเองภายในชุมชนโดยมีกลุ่มผู้นำชุมชนเป็นแกนนำ จากนั้นในปี พ.ศ.2551 จึงได้มีนโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของรัฐบาลยุคนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ชุมชนจึงมีการรับมอบนโยบายเข้ามาสู่ชุมชนโดยผ่านทางหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม และสำนักงานเกษตรอำเภอบางคนที ซึ่งได้ให้ชุมชนทำความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายและสามารถนำนโยบายดังกล่าวไปปฏิบัติในชุมชนได้ ฉะนั้นผู้วิจัยจึงทำการศึกษาเบื้องต้น (Pre - study) เพื่อให้แน่ใจว่าชุมชนมีลักษณะในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวอย่างไร และสอดคล้องกับนโยบายหรือไม่ เพื่อที่จะได้นำไปสู่การศึกษาวิจัยในเชิงลึกของขั้นตอนที่ 2 ในการนำนโยบายไปปฏิบัติในชุมชนได้ต่อไป

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจต้องการที่จะศึกษา การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านบางพลับ หมู่ที่ 4 ตำบลบางพรหม อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ตามนโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจากภาครัฐที่นำไปสู่การปฏิบัติ เนื่องด้วยผู้วิจัยเล็งเห็นว่า ในปัจจุบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนกำลังเป็นที่น่าจับตามองและเป็นที่น่าสนใจแก่บรรดานักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบการสัมผัสกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น อีกทั้งในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมาได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว และในอนาคตมีแนวโน้มที่จะเติบโตขึ้นเป็นเครือข่ายมากขึ้น ทั้งนี้รูปแบบของการจัดการโดยชุมชนเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการ และสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและในขณะเดียวกันก็เกิดประโยชน์แก่เศรษฐกิจชุมชนของคนในท้องถิ่นอีกด้านหนึ่งด้วย ดังนั้น

หากทำให้แหล่งท่องเที่ยวชุมชนได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพแล้วก็จะทำให้การท่องเที่ยวเกิดการขยายตัวอย่างมีมีมาตรฐานและก่อให้เกิดประโยชน์สู่ชุมชนท้องถิ่นมากที่สุด

สำหรับชุมชนบ้านบางพลับ หมู่ที่ 4 ตำบลบางพรหม อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ที่ได้มีการบริหารจัดการโดยชาวบ้านในชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน มีการจัดระบบองค์ความรู้ วิถีชีวิต และวัฒนธรรม นำเสนอนักท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ จนนำไปสู่การได้รับรางวัลชุมชนดีเด่นด้านการท่องเที่ยว ปี พ.ศ.2550 เพื่อเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา รางวัลยอดเยี่ยม ประเภทองค์กรสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยว ภาคกลาง ในปี พ.ศ.2551 และรางวัลแหล่งท่องเที่ยวประเภทชุมชนยอดเยี่ยม ในปี พ.ศ.2553 ของโครงการประกวดรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย (Thailand Tourism Awards) จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาการนำนโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไปสู่การปฏิบัติของชุมชนบ้านบางพลับ หมู่ที่ 4 ตำบลบางพรหม อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงครามมาศึกษาถึงการนำนโยบายไปปฏิบัติ และปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดนโยบาย อันจะนำไปสู่แนวทางการพัฒนานโยบายแหล่งท่องเที่ยวให้มีคุณภาพไปปฏิบัติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรณีศึกษา แหล่งท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านบางพลับ หมู่ที่ 4 ตำบลบางพรหม อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ตามนโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจากภาครัฐที่นำไปสู่การปฏิบัติ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรณีศึกษา แหล่งท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านบางพลับ หมู่ที่ 4 ตำบลบางพรหม อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ตามนโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจากภาครัฐที่นำไปสู่การปฏิบัติ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรณีศึกษา แหล่งท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านบางพลับ หมู่ที่ 4 ตำบลบางพรหม อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงครามตามนโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจากภาครัฐที่นำไปสู่การปฏิบัติ
2. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรณีศึกษา แหล่งท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านบางพลับ หมู่ที่ 4 ตำบลบางพรหม อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงครามตามนโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจากภาครัฐที่นำไปสู่การปฏิบัติ

ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยดังนี้

1. ด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ณ ชุมชนบ้านบางพลับ หมู่ที่ 4 ตำบลบางพรหม อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

2. ด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเฉพาะการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรณีศึกษา ชุมชนบ้านบางพลับ หมู่ที่ 4 ตำบลบางพรหม อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ตามนโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจากภาครัฐที่นำไปสู่การปฏิบัติ

3. ด้านเวลา

ทำการศึกษาดังตั้ง ก้นยายน พ.ศ.2553 – มีนาคม พ.ศ.2555

นิยามศัพท์เฉพาะ

นโยบาย หมายถึง หลักการ วิธีปฏิบัติ หรือแนวทางการดำเนินงาน เพื่อนำไปสู่เป้าหมาย ตามต้องการขององค์กรนั้นๆ ในที่นี้หมายถึง นโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน บ้านบางพลับ หมู่ที่ 4 ตำบลบางพรหม อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

การนํานโยบายไปสู่การปฏิบัติ หมายถึง กระบวนการที่เป็นผลต่อเนื่องมาจากขั้นตอน การกำหนดนโยบาย แล้วมีการดำเนินงานหรือกิจกรรมต่างๆ ตามแนวทางที่วางไว้ โดยมีการแปลง วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในนโยบาย ให้เป็นแนวทาง/แผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่เป็นรูปธรรม ทั้งนี้ สามารถเกิดขึ้นได้ทั้งในองค์การของภาครัฐและเอกชน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตาม วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ในที่นี้หมายถึง การนํานโยบายนโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไปสู่ การปฏิบัติของชุมชนบ้านบางพลับ หมู่ที่ 4 ตำบลบางพรหม อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

การพัฒนา หมายถึง การทำให้เจริญก้าวหน้า ซึ่งเป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงที่ มีการวางแผนไว้แล้วคือ การทำให้ลักษณะเดิมเปลี่ยนไป โดยมีมุ่งหมายว่าลักษณะใหม่ที่เข้ามา แทนที่นั้นจะดีกว่าลักษณะเก่า ในที่นี้หมายถึง กระบวนการในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างมี คุณภาพของชุมชนบ้านบางพลับ หมู่ที่ 4 ตำบลบางพรหม อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจหรือเพื่อความสนุกสนานตื่นเต้น หรือเพื่อหาความรู้ ในที่นี้หมายถึง การท่องเที่ยวในชุมชนบ้านบางพลับ หมู่ที่ 4 ตำบลบางพรหม อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

แหล่งท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น ไม่ว่าจะเป็น สิ่งของ กิจกรรม หรือสิ่งอื่นใด ที่สามารถให้คุณค่าเชิงการท่องเที่ยว ซึ่งปรากฏได้ทั้งใน ลักษณะรูปธรรมและนามธรรม โดยในที่นี้หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านบางพลับ หมู่ที่ 4 ตำบลบางพรหม อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

การท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ทางการเกษตร ที่การประกอบกิจกรรมทางการเกษตรต่างๆ โดยมุ่งเน้นทางด้านการเรียนรู้วิถีเกษตรกรรมของคนในท้องถิ่น ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ด้านการเกษตรและวิถีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และเป็นการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดการเรียนรู้ทำให้เกิดประโยชน์ ก่อให้เกิดรายได้ต่อชุมชน และตัวเกษตรกร ซึ่งมีการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นผู้ดำเนินการและเป็นผู้กำหนดกระบวนการ ทิศทาง และรูปแบบการท่องเที่ยวของตนเอง ชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยวเหล่านั้นๆ และมีส่วนได้ส่วนเสียของผลที่เกิดจากการท่องเที่ยว บนพื้นฐานของความรู้ความเข้าใจต่อระบบนิเวศ และมุ่งเน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรและการไม่ทำลายสภาพแวดล้อมเป็นสำคัญ โดยในที่นี้หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านบางพลับ หมู่ที่ 4 ตำบลบางพรหม อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

ปัจจัย หมายถึง เหตุที่ทำให้เกิดผลหรือหนทาง ในที่นี้หมายถึง เหตุหรือสิ่งที่มีผลทำให้เกิดผลในการนํานโยบายการนํานโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไปสู่การปฏิบัติของชุมชนบ้านบางพลับ หมู่ที่ 4 ตำบลบางพรหม อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

ผลของการนํานโยบายไปปฏิบัติ หมายถึง สิ่งที่ปรากฏขึ้นหลังจากที่มีการนํานโยบายไปปฏิบัติ ในที่นี้หมายถึง สิ่งที่ปรากฏขึ้นในชุมชนหลังจากชุมชนบ้านบางพลับ หมู่ที่ 4 ตำบลบางพรหม อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงครามมีการนํานโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไปปฏิบัติ